

Toetsing stikstofdepositie bij Limburgse vogelrichtlijngebieden

Toetsing stikstofdepositie bij Limburgse Vogelrichtlijngebieden

Provincie Limburg 2017

Versiebeheer: versie p2.0

Datum: 1 februari 2017

Disclaimer: Dit rapport is uitsluitend bedoeld als hulpmiddel bij het toetsen van stikstofdepositie in het kader van de Wet natuurbescherming en de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht bij Vogelrichtlijngebieden in Limburg. Dit rapport zal worden aangepast als er nieuwe of verbeterde (wetenschappelijke) inzichten ontstaan. De gebruiker van dit rapport is zelf verantwoordelijk voor het gebruik van de meest recente versie van dit rapport.

2 Toetsing stikstofdepositie bij vogelrichtlijngebieden

Deel 1: Beschrijving en onderbouwing toetsing

1. Algemene informatie

Deze notitie is gemaakt als beleidsuitwerking van het rapport Stikstofgevoeligheid van vogelrichtlijnsoorten in Limburg die gebruikt kan worden bij toetsing van stikstofdepositie en de effecten hiervan op Limburgse Vogelrichtlijngebieden. Tevens kan deze notitie gehanteerd worden als bouwsteen, indien een passende beoordeling is vereist vanwege het veroorzaken van stikstofdepositie op één of meer Limburgse Vogelrichtlijngebieden.

De notitie geeft per soort aan of en hoe getoetst moet worden en of er mitigerende maatregelen, zoals saldering, nodig zijn. Deze informatie kan worden gehanteerd bij het aanvragen en beoordelen van aanvragen om een vergunning in het kader van de Wet natuurbescherming (Wnb) en een omgevingsvergunning in het kader van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo), waarbij de natuurtoestemming aanhaakt.

Hieronder wordt eerst besproken welke relatie er is tussen vogels en de stikstofdepositie en volgt algemene informatie over stikstofdepositie. Uiteindelijk wordt er per soort aangegeven of en hoe gesalderd moet worden, als er niet op andere wijze wordt gemitigeerd.

2. Nuancering gevoeligheid leefgebied

Het staat niet ter discussie dat sommige vogelsoorten gevoelig kunnen zijn voor stikstofdepositie in hun leefgebied. Het is echter van belang te beseffen dat de relatie tussen depositie en de kwaliteit van een gebied voor de soort, veel minder direct is dan de relatie tussen een habitatype en stikstofdepositie. De reactiesnelheid van het leefgebied op wijzigingen in de depositie en daarmee op de populatie zijn ook traag. Kleine wijzigingen in de depositie zijn niet direct merkbaar maar hebben vaak langere tijd nodig om als effect zichtbaar te worden. Tevens worden op dit moment door het beheer van de terreinen de effecten van stikstofdepositie geheel of grotendeels weggenomen.

Het aanwijzingsbesluit geeft aan welke instandhoudingsdoelstellingen voor de vogelsoorten voor het betreffende Vogelrichtlijngebied worden nagestreefd. Deze zijn geformuleerd als doelstelling voor het leefgebied *“behoud van omvang en kwaliteit van het leefgebied met een draagkracht voor x broedparen”*. Gekeken moet dus worden of er voldoende leefgebied voor de soort aanwezig is; de daadwerkelijke aantallen zijn een afgeleide daarvan. Bij toetsing van Vogelrichtlijngebieden dient dus mede naar gekeken te worden naar de kwaliteit van het leefgebied. Echter als de doelstellingen met betrekking tot het aantal broedparen gehaald worden, kan alleen maar geconcludeerd worden dat er voldoende leefgebied aanwezig is.

In veel gevallen blijkt dat deze instandhoudingsdoelen gehaald worden ondanks dat de kritische depositiewaarde voor het leefgebied wordt overschreden. Het overschrijden van deze waarden kan dus –in theorie- wel invloed hebben op de populatiegrootte, maar de doelstellingen voor het betreffende vogelrichtlijngebied zijn meestal zodanig dat ondanks dat de populatie kleiner is dan deze in theorie zou kunnen zijn, de doelen toch gehaald worden. Hierbij moet worden opgemerkt dat er binnen Natura 2000-gebieden ook keuzen gemaakt zijn. Soorten kunnen elkaar qua leefgebied uitsluiten, dus de doelstellingen zijn tot op zekere hoogte ook het resultaat van een afweging tussen belangen van verschillende soorten¹. Ook kan beheer van het terrein de geschiktheid voor de soort garanderen, ondanks dat de kritische depositiewaarde wordt overschreden. Feitelijk is dit een soort mitigatie (feitelijk "passende maatregelen") door beheersmaatregelen. Hiermee is dus aangetoond dat het niet noodzakelijk is om de kritische depositiewaarde te behalen om toch de instandhoudingsdoelstellingen uit de aanwijzingsbesluiten² te halen.

Bij vogelsoorten is een aantal andere factoren die de geschiktheid van een leefgebied bepalen minstens zo belangrijk, vaak hebben deze ook een veel grotere en directere impact op de kwaliteit van het leefgebied. Te denken valt bijvoorbeeld aan verstoring door recreatie (loslopende honden) tijdens het broedseizoen. Andere belangrijke factoren zijn de klimatologische omstandigheden. Droogte of strenge winters kunnen een directe weerslag hebben in het aantal broedparen dat in een gebied wordt aangetroffen en in sommige gevallen nog jaren zichtbaar blijven in de populatieomvang, terwijl de kwaliteit van het leefgebied niet veranderd is.

Soms ziet een beheerder zich ook gesteld voor beheerkeuzes die op korte termijn wellicht tijdelijk ongunstige gevolgen hebben voor vogelsoorten, maar die het leefgebied op langere termijn wel op orde houden. Dit kan schommelingen in de aantallen teweegbrengen.

Tot slot vermelden we dat het vaak gaat om trekkende vogelsoorten, waardoor aantallen ook afhankelijk zijn van situaties in andere gebieden, ook in het buitenland, waar geen invloed op uit te oefenen is.

Al deze zaken kunnen er voor zorgen dat binnen een Vogelrichtlijngebied de kwaliteit van het leefgebied voldoende op orde is om de benodigde aantallen te halen, maar dat er toch wisselende aantallen vogels voorkomen. Dit benadrukt het belang om niet alleen naar de aantallen te kijken maar ook vooral of er voldoende geschikt leefgebied voorhanden is om de benodigde aantallen te kunnen 'huisvesten'.

Dit laatste blijkt in alle Limburgse Vogelrichtlijngebieden het geval te zijn. Dit valt af te leiden uit tellingen. Er zijn over het algemeen voor alle soorten (recente) jaren geweest dat de gewenste aantallen gehaald worden. Als er vanuit gegaan kan worden dat voor de soorten de (milieu)omstandigheden niet significant verslechterd zijn sinds deze jaren kan dus worden gesteld dat

¹ Als voorbeeld: een zwarte specht is aan bossen gebonden. Het laten verbossen van heide zou daarom gunstig zijn voor deze soort. Echter dit zou ten koste gaan van het leefgebied van heide bewoners, zoals de nachtzwaluw.

² Alle Limburgse vogelrichtlijngebieden zijn definitief aangewezen, de besluiten zijn of worden overgenomen in de Natura 2000 besluiten. Voor de Peelgebieden is dit reeds gebeurd.

4 Toetsing stikstofdepositie bij vogelrichtlijngebieden

aan het vereiste uit het aanwijzingsbesluit voldaan wordt. Om dit blijvend te garanderen dient er wel verzekerd te worden dat er geen significante verslechtering van het leefgebied door verhoging van de stikstofdepositie ontstaat. In een aantal gevallen zijn daarom een mitigerende maatregelen, bijvoorbeeld in de vorm van saldering, noodzakelijk.

3. Trends stikstofdepositie

De landelijk gemiddelde depositie van verzurende stoffen is sinds 1981 gehalveerd. In het begin van de jaren tachtig bedroeg de zure depositie, gemiddeld over Nederland, nog 5.600 mol per hectare, in 2000 was dit al gedaald naar 3.300 en in 2010 naar 2.500 mol per hectare³.

De depositie van verzurende stoffen is de afgelopen dertig jaar vooral afgenomen door de sterke reductie van de uitstoot van zwaveldioxide. De emissies van stikstofoxiden en ammoniak zijn minder sterk gedaald. Het relatieve belang van de stikstofverbindingen (ammoniak en stikstofoxiden) in de zuurdepositie, is door deze ontwikkelingen toegenomen van 52% in 1981 naar 70% in 2010. (bron: Compendium voor de leefomgeving)

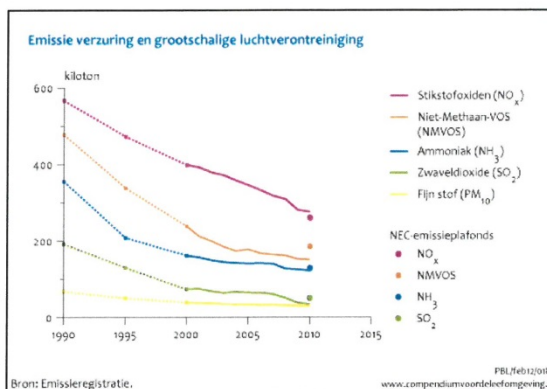
Er zijn geen redenen om aan te nemen dat in Noord- en Midden-Limburg deze trends wezenlijk anders zijn verlopen. Wel zal het zo zijn dat deze regio in de jaren 80 een hogere depositie had dan het landelijke gemiddelde, omdat de dichtheden aan vee,

een gevolg van de grote aantallen intensieve veehouderijen, in deze regio veel hoger was. Het toepassen van

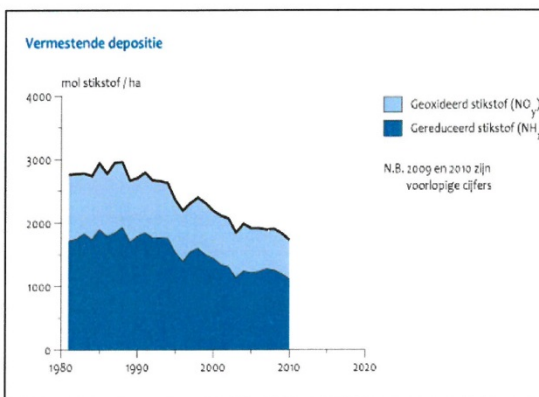
emissiereducerende technieken zal in deze omgeving ook gezorgd hebben voor een snellere daling.

Uit de nieuwste depositieberekeningen blijkt dat de stikstofdepositie in Limburgse

vogelrichtlijngebieden hoger ligt dan landelijk gemiddeld, maar ook dat deze sterk gedaald is.

Figuur 1: Landelijk emissieverloop diverse stoffen

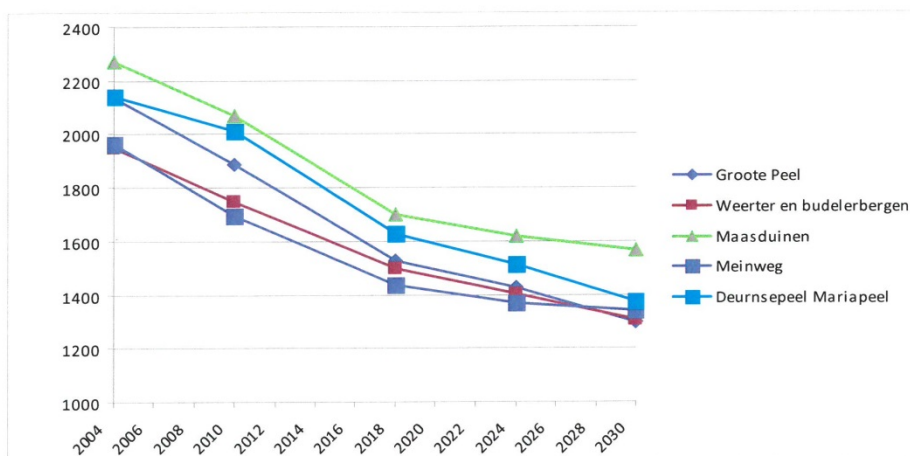
Figuur 1 Landelijk gemiddelde stikstofdepositie (Bron: RIVM 2011)

³ Let op dit is de gemiddelde depositie over het hele land en betreft dus niet de depositie in Natura 2000-gebieden

4. Significantie en passende beoordeling van stikstofdepositie op Limburgse Vogelrichtlijngebieden

Bij de toetsing is het van belang om te bepalen of er mogelijk sprake is van "significante verslechtering van de habitat van de soort". Is dit het geval, dan dient op basis van artikel 2.8 van de Wnb een passende beoordeling gemaakt te worden. De "leidraad bepaling significantie" gaat hier diepgaand op in.

Feitelijk moeten er verscheidene zaken bekeken worden. De genoemde leidraad gaat er in navolging van het Europese Hof vanuit dat er sprake is van significante effecten als er bij vogels sprake is van 1% additionele sterfte.⁴ Daarbij is het begrip "veerkracht" van belang. Vraag die gesteld moet worden is, of de populatie van de soort en het leefgebied veerkrachtig genoeg om eventuele extra sterfte op te vangen. De veerkracht die het systeem kent is op het gebied van effecten van stikstof traag, verbeteringen die optreden door de daling in depositie gaan dus ook langzaam. Aangenomen mag worden dat door de daling in depositie in het verleden en de voorspelde daling in de toekomst deze verbetering wel zal optreden, mits het leefgebied voor de soort ook daadwerkelijk gevoelig is voor stikstofdepositie.

Figuur 2 Depositieontwikkeling in de VR gebieden in mol/ha/jr berekend met AERIUS v 1.4.2

Bij stikstofdepositie zal er geen sprake zijn van directe extra sterfte. Bij stikstofdepositie zal er mogelijk sprake zijn van veranderingen in oppervlakte van het leefgebied, of kwaliteit daarvan, wat op langere termijn gevolgen kan hebben voor de populatiegrootte. Deze veranderprocessen gaan zeer geleidelijk. Zowel verslechtering door meer depositie als verbetering door verlaging van de depositie gaat zeer geleidelijk. Veerkracht moet daarom vooral in het herstellend vermogen van het leefgebied gezocht worden.

⁴ Norm ontwikkeld door het Ornis comité

6 Toetsing stikstofdepositie bij vogelrichtlijngebieden

Uit de rekenmodule AERIUS (v 1.4.2) blijkt dat de stikstofdepositie sinds 2004 in alle Limburgse Vogelrichtlijngebieden is afgenomen. Uit landelijke cijfers (zie § 3) blijkt dat in de periode daaraan voorafgaand ook een daling van depositie heeft plaatsgevonden. Daarnaast blijkt dat op basis van scenario's ook in de toekomst de depositie naar verwachting zal blijven dalen.⁵ Feitelijk is daarmee in de scenario's ook rekening gehouden met de ontwikkelingen in de veehouderijsector en de daarmee gepaard gaande depositieontwikkeling. Er kan dus gesteld worden dat volgens de huidige inzichten er sprake is van een langjarige daling in depositie, die in de toekomst door zal gaan.

In het rekenmodel AERIUS zitten voor Limburg en Brabant alle bestaande individuele (agrarische) bedrijven en wordt gerekend met de in de milieuvergunning, Hinderwetvergunning of omgevingsvergunning, toegestane milieuruimte. Dit betekent dat als blijkt dat onder de depositie in een bepaald jaar geen significante effecten optreden (de instandhoudingsdoelstellingen worden gehaald), het bestaande gebruik in dat jaar van het bedrijf in kwestie is meegenomen en als onderbouwd beschouwd kan worden.

In alle Limburgse Vogelrichtlijngebieden zijn in één of meerdere jaren de volgens de instandhoudingsdoelen benodigde aantallen vogels gehaald. Daarnaast daalt overal de depositie ook al vindt er economische groei plaats.

De Habitatrichtlijn en daarmee de Wnb gaan uit van een strikt preventief gericht regime. Voorkomen moet worden dat er (significante) negatieve effecten optreden op een Natura 2000-gebied. Om dit te bepalen dient de best beschikbare wetenschappelijke kennis gebruikt te zijn. Als er onvoldoende wetenschappelijke zekerheid is dat effecten niet optreden, dient deze onzekerheid te worden ondervangen. Dit kan bijvoorbeeld door het nemen van mitigerende maatregelen.

Gelet op bovenstaande gaan wij er, behoudens een tweetal hieronder te vermelden uitzonderingen, vanuit dat er sprake is van mogelijke significante effecten door stikstofdepositie als een soort gevoelig is voor stikstofdepositie en de depositie door het uitvoeren van het project (tijdelijk) toeneemt. De reden hiervan is dat het onderzoek naar de relatie tussen stikstofdepositie en aantalsontwikkeling van de vogelsoorten nog in de kinderschoenen staat. Derhalve is er geen wetenschappelijk zeker verband te geven tussen een bepaalde toename van de depositie en de (directe) gevolgen hiervan voor de populatie. Het voorspellen van precieze effecten van stijging van depositie is derhalve op dit moment niet mogelijk. Uiteraard speelt hierbij ook mee dat er rekening gehouden moet worden met cumulatie met andere projecten. Het voorzorgsbeginsel noopt er daarom toe om, bij soorten die gevoelig kunnen zijn voor stikstofdepositie, in principe in alle gevallen waarin sprake is van een toename van de stikstofdepositie mitigerende maatregelen in de vorm van saldering te eisen. Dit geldt ook in de situaties dat de vogelaantallen ruim gehaald worden. Uiteraard staat het een initiatiefnemer vrij om via een passende beoordeling en eventueel wetenschappelijk onderzoek de projecteffecten in beeld te brengen en deze op een andere wijze te mitigeren.

Aangetoond dient te worden dat er als er sprake is van uitbreiding van emissie en depositie, geen sprake is van significante verslechtering. Dat kan slechts door het doen van een passende

⁵ AERIUS rekent met de bovenramingen van het PBL. Dat wil zeggen dat er uitgegaan wordt van 2,5% economische groei per jaar en de daarmee gepaard gaande stikstofemissies. Dit betreft een worst-case scenario omdat de gemiddelde economische groei veel lager ligt. De uitkomsten van het model zijn een cumulatie van de depositie van alle NHx en NOx bronnen.

beoordeling, omdat mitigerende maatregelen niet bij het bepalen van de mogelijke significantie meegenomen mogen worden. Deze passende beoordeling kan echter bondig gebeuren als wordt aangetoond dat door mitigatie bijvoorbeeld in de vorm van saldering de depositie van het bedrijf niet zal stijgen. Immers dan wordt voldaan het voorzorgsbeginsel.

Bij deze passende beoordeling kan ook gebruik gemaakt worden van andere mitigerende maatregelen dan saldering. Het kan dan bijvoorbeeld gaan om (beheer)maatregelen die er voor zorgen dat het instandhoudingsdoel (aantallen van een soort) niet in het geding komt. Hierbij is het echter van belang dat wordt aangetoond dat deze de beoogde effecten hebben en dat er een relatie is met het uit te voeren project.

In een aantal gevallen ligt de populatiegrootte flink boven het gewenste doel. Er zou derhalve betoogd kunnen worden dat een verslechtering met als gevolg een daling van de populatie niet significant hoeft te zijn, zolang het aantal niet daalt onder de doelstellingen uit het aanwijzingsbesluit. Zoals al opgemerkt is de wetenschappelijke kennis over de relatie tussen verandering in stikstofdepositie en wijzigingen in de vogelpopulaties beperkt. De wetenschappelijke zekerheid over deze materie is te gering om te kunnen stellen dat mitigerende maatregelen in bovenomschreven situaties overbodig zijn.

Slechts in twee situaties bestaat er een uitzondering op het uitgangspunt dat er sprake is van mogelijke significante effecten door stikstofdepositie als een soort gevoelig is voor stikstofdepositie en de depositie door het uitvoeren van het project (tijdelijk) toeneemt. Het betreft de volgende situaties:

1. de aangevraagde activiteit/wijziging leidt niet tot een toename ten opzichte van de stikstofdepositie waarvoor op de aanwijzingsdatum van het Vogelrichtlijngebied toestemming bestond op grond van de Hinderwet of de Wet milieubeheer (zie de uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State van 7 september 2011, zaaknummer 201003301/1/R2);
2. de stikstofdepositie bedraagt na het uitvoeren van de aangevraagde activiteit/wijziging minder dan de kritische depositiewaarde van het leefgebied van de betreffende soort.

Is sprake van één van deze uitzonderingen, dan wordt er vanuit gegaan dat geen sprake is van significante effecten en bijgevolg geen noodzaak bestaat tot het opstellen van een passende beoordeling. Dit betekent tevens dat in situaties als deze een uitzondering bestaat op de hiervoor toegelichte verplichting om, bij soorten die gevoelig kunnen zijn voor stikstofdepositie, een toename van de stikstofdepositie te mitigeren in de vorm van salderen of anderszins

8 Toetsing stikstofdepositie bij vogelrichtlijngebieden

5. Hoe salderen

Indien volgens paragraaf 4 een toename van stikstofdepositie moet worden gemitigeerd, zal dit veelal (moeten) plaatsvinden via salderen. Hieronder wordt daar nader op ingegaan.

Rekenmodel

Indien sprake is van een agrarische (punt)bron die ammoniak uitstoot of indien sprake is van een lijnbron (wegen) of puntbronnen van NO_x, dient de depositieberekening plaats te vinden met een geschikt rekenmodel. De berekeningen ten behoeve van saldering dienen met hetzelfde model plaats te vinden.

Volgens mij behoeft deze alinea ook nog aanpassing naar de actuele stand van zaken. In het kader van de Programmatische Aanpak Stikstof is een nieuwe rekenmodule "AERIUS" ontwikkeld. Dit model is reeds de standaard worden voor stikstofdepositieberekeningen voor de aanvragen om een Wnb-vergunning, ingediend vanaf 1 juli 2015. Voor de vergunningaanvragen die zijn ingediend voor 1 juli 2015, kan nog steeds gebruik worden gemaakt van het rekenmodel Agro-stacks.

Toetslocatie

Voor een aantal soorten wordt aangegeven dat het in principe nodig is om de toename van stikstofdepositie te salderen. Indien voor een soort wordt gemitigeerd in de vorm van saldering kan dit op een van de volgende manieren.

1. Aangetoond kan worden dat via een saldering op geen enkel punt in het betreffende Natura 2000-gebied een stijging van stikstofdepositie plaatsvindt.
2. Meer specifiek kan op het (potentieel)leefgebied van de betreffende soort worden aangetoond dat er via een saldering geen stijging plaatsvindt. Shapebestanden met de leefgebieden zijn hiertoe beschikbaar.

Toetsmoment

Omdat in alle gebieden sprake is van een sterk verbeterde depositiesituatie ten opzichte van het moment van aanwijzing van het Vogelrichtlijngebied, de cumulatieve depositie is immers aantoonbaar lager, kan worden uitgegaan van een toetsmoment dat niet meer op het moment van aanwijzen ligt, maar op een later moment. Terugkijken naar het moment van aanwijzen zou betekenen dat terug gegaan kan worden naar een hogere depositie. Hiermee zou een verbetering van de natuurlijke kenmerken van een gebied teniet gedaan kunnen worden.

Toetsen aan een recenter moment wordt ook door de Europese commissie als mogelijkheid genoemd het in rapport "Beheer van Natura 2000-gebieden". Men stelt dat als er sprake is van een 'verbeterde staat van instandhouding' hier rekening mee gehouden moet worden. Het ligt daarmee voor de hand dat als er sprake is van verbetering van factoren die de leefomgeving van soorten mede bepalen, in dit geval een daling van de stikstofdepositie, hier ook rekening mee gehouden wordt. Voor de Vogelrichtlijngebieden kan dit door het kiezen van een recentere toetsingsdatum, waarop sprake was van een lagere stikstofdepositie.

Door de onzekerheid rond de precieze effecten en reactietijden van de habitattypen is in feite elke keuze voor een toetsmoment tot op zekere hoogte arbitrair. Gelet op de beschikbare tel- en trendgegevens is voor de volgende redeneerlijn gekozen.

Toetsing stikstofdepositie bij vogelrichtlijngebieden 9

We gaan uit van 2004 (7 december) als jaar waaraan getoetst moet worden en waaraan salderingen gerelateerd moeten worden. Het hanteren van de datum 7 december 2004 als toetsmoment heeft het voordeel dat geen verschillen optreden met toetsing aan de Habitatrichtlijndoelen. Dit is met name relevant wanneer een Natura 2000-gebied zowel volgens de Habitatrichtlijn als de Vogelrichtlijn is aangewezen. Daarnaast kan het hanteren van 2004 als toetsmoment op onderstaande wijze worden onderbouwd.

In een periode van 5 jaar voor tot 5 jaar na 2004 zijn voor alle soorten goede uitspraken te doen over de aantallen broedparen.. Deze zijn gebaseerd op de omschrijvingen uit de (ontwerp) aanwijzingsbesluiten, die weer gebaseerd zijn op het doelendocument, op provinciale (vlakdekkende) karteringen of op gegevens van SOVON in sommige gevallen ondersteund door andere karteringen of expert judgement. Daarmee kan rekeninghoudende met natuurlijke populatiefluctuaties en de reactietijd van het leefgebied op depositie een voldoende betrouwbare uitspraak gedaan worden over de beschikbaarheid van leefgebied voor de betreffende soort, immers als de aantallen gehaald worden, kan worden gesteld dat voldoende leefgebied aanwezig is in het jaar 2004. In onderstaande tabel zijn voor alle broedvogelsoorten de aantallen in de periode rond 2004 op een rij gezet. Op basis van deze tabel concluderen we dat voor alle soorten in 2004 voldoende leefgebied aanwezig was.

Gebied	Soort	Doel; leefgebied voor x broedparen	Onderbouwing (ontwerp)- aanwijzingsbesluit	Gemiddeld 2006-2010	Aanvullende info mbt broedparen
Groote Peel	Blauwborst	200	1992, 1993 316 paren, schatting voor 1999- 2003 gemiddeld 200		2001 91 paren op Limburgs grondgebied (geen cijfers voor Brabant bekend)
Groote Peel	Dodaars	40	Sinds 1999 steeds 40 paren, in 2000 en 2003 44		48 stuks in 2007- 2011
Groote Peel	Geoorde Fuut	40	42 paren in 1999 en 49 in 2003	14	15 stuks in 2007 – 2011
Groote Peel	Porseleinhoen	5	Max 9 paren in 1991, in goede jaren 5	0	1 in 2008
Groote Peel	Roodborsttapuit	80	129 paren in 1997, schatting voor 1999- 2003 gemiddeld 80	159	

10 Toetsing stikstofdepositie bij vogelrichtlijngebieden

			paren		
Weerter en Budelerbergen	Boomleeuwerik	65	Schatting 1999-2003 gemiddeld 65 paren		60-65 stuks in 2006-2008
Weerter en Budelerbergen	Nachtzwaluw	20	1985 23 paren, 1999-2003 gemiddeld 18, 22 in 2000	23	25-30 in 2006 – 2008
Weerter en Budelerbergen	Roodborsttapuit	20	1999-2003 schatting gemiddeld 20 paren		50-55 in 2006 – 2008
Maasduinen	Boomleeuwerik	100	In 1993 162 paren, schatting 1999-2003 97 paren gemiddeld		97 in 2005
Maasduinen	Dodaars	50	1994-1995 17 paren, 1999-2003 gemiddeld 50		40 in 2005
Maasduinen	Geoorde fuut	5	12 in 2002	9	
Maasduinen	Grauwe klauwier	3	4 paren in 1997	1	
Maasduinen	Nachtzwaluw	30	1999-2003 gemiddeld 30	54	51 in 2005
Maasduinen	Oeverzwaluw	120	1999-2003 gemiddeld 120	5	16 in 2005
Maasduinen	Roodborsttapuit	85	1999-2003 schatting gemiddeld 86		86 In 2005
Maasduinen	Zwarte Specht	30	1999-2003 schatting gemiddeld 34		34 in 2005
Meinweg	Boomleeuwerik	30	54 in 1994, 25 in 1999		39 in 2007
Meinweg	Nachtzwaluw	25	29 in 2002, 1999-2003 gemiddeld 25	27	35 in 2007
Meinweg	Roodborsttapuit	20	1999-2003 gemiddeld 20		79 in 2007
Deurnse peel/Mariapeel	Blauwborst	350	In 1990 200 paren, in 1998 352, 1999-2003 schatting gemiddeld 350		In 2002 56 op Limburgs grondgebied

Toetsing stikstofdepositie bij vogelrichtlijngebieden 11

Deurnse peel/Mariapeel	Dodaars	35	1990 en 1998 16 paren, 1999-2003 gemiddeld 33 paren		In 2002 26 paren op Limburgs grondgebied (geen cijfers voor Brabant bekend)
Deurnse peel/Mariapeel	Nachtzwaluw	3	7 paren in 1996	4	
Deurnse peel/Mariapeel	Roodborsttapuit	120	1983, 1990 en 1998 resp. 10, 26, 40. Schatting 1999-2003 gemiddeld 120 paren		In 2002 38 paren op Limburgs grondgebied (geen cijfers voor Brabant bekend)

Figuur 3 Populatiegrootte in de verschillende gebieden

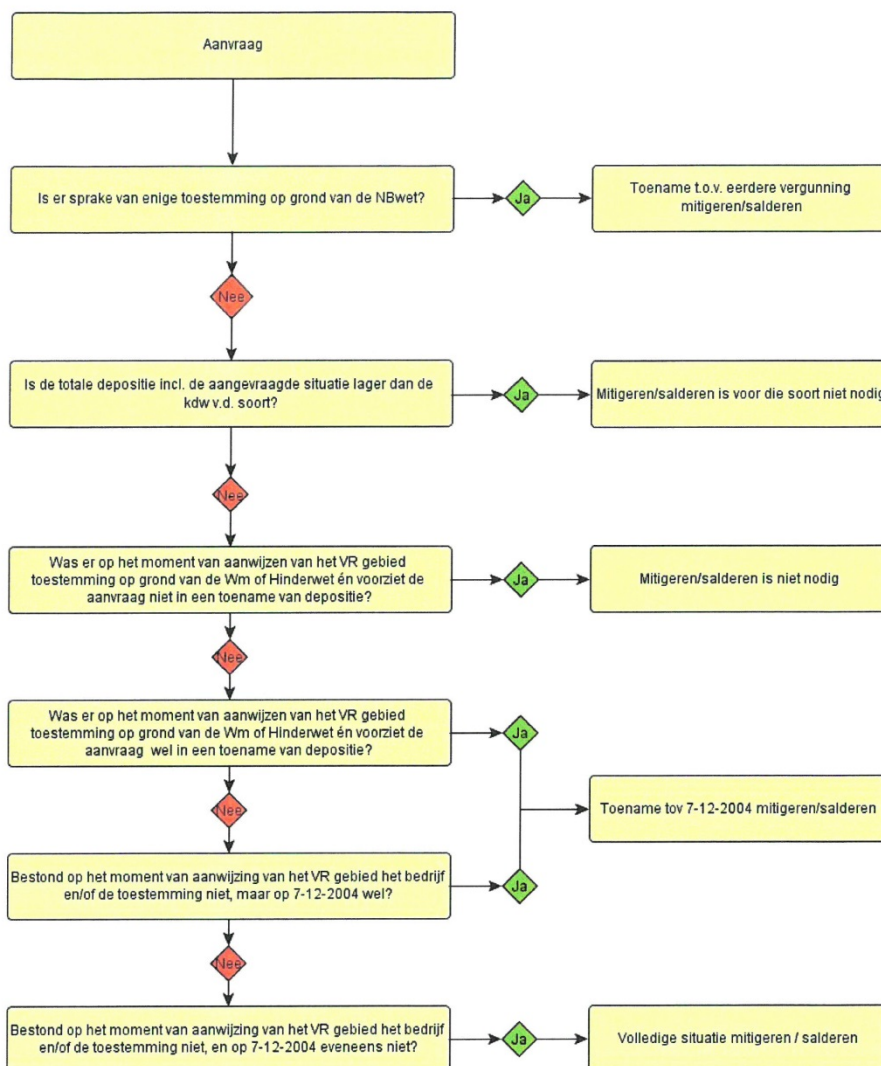
In het onderzoeksrapport is onderzoek gedaan naar het beheer in de Vogelrichtlijngebieden. Ook hieruit blijkt dat de huidige en voorgenomen maatregelen de soortpopulaties ondersteunen. Zie de tabellen in de bijlage.

Ook qua depositie is 2004 een uitgangsjaar waarmee te werken is, omdat rekenmodel AERIUS de totale depositie in de Natura 2000-gebieden in het jaar 2004 concreet in beeld brengt en er derhalve goede uitspraken kunnen worden gedaan over de depositieontwikkeling vanaf dat moment tot het heden en de toekomstige ontwikkeling. Zie ook figuur 2.

Verschillende bedrijfssituaties

Er zijn verschillende situaties te onderscheiden waarin de stikstofdepositie van een bedrijf getoetst moet worden. Dit heeft er vooral mee te maken wanneer het bedrijf is opgericht, welke vergunningen er zijn verleend en wanneer wijzigingen zijn opgetreden. Het stroomschema geeft aan in welke gevallen gemitigeerd dient te worden en welke toetsmomenten daarbij gehanteerd moeten worden.

12 Toetsing stikstofdepositie bij vogelrichtlijngebieden

Figuur 4 Stroomschema toetsing aanvragen.

* De Nb-wet is per 1 januari 2017 vervangen door de Wnb.

Op basis van voorgaande en op basis van de conclusies die in deel 2 van deze notitie getrokken worden, dient voor onderstaande soorten en Vogelrichtlijngebieden altijd gemitigeerd te worden, b.v. in de vorm van een saldering. Alleen voor soorten die niet stikstofgevoelig zijn of wanneer de onder 4 genoemde uitzonderingen aan de orde zijn is geen mitigering aan de orde.

Soort	Meinweg	Maasduinen	Weeter-en budelerbergen e.o.	Groote peel	Deurnschepeel & Mariapeel
Zwarte Specht		X			
Dodaars		X ⁶		X	X
Nachtzwaluw	X	X	X		X
Grauwe klauwier		X			
Blauwborst				X	X
Boomleeuwerik	X	X	X		

Figuur 5: Soort-gebiedscombinaties waarvoor saldering aan de orde is

⁶ Alleen als de kritische depositiewaarde voor deze soort in dit gebied overschreden dreigt te worden. Het rapport Stikstofgevoeligheid van vogelrichtlijnsoorten in Limburg stelt dat de kritische depositiewaarde voor deze soort in dit gebied niet wordt overschreden. Zie de tekst in H2 voor deze soort in de Maasduinen

14 Toetsing stikstofdepositie bij vogelrichtlijngebieden

Deel 2: Stikstofgevoeligheid van vogelsoorten

Opmerking bij trendgrafieken

In dit tweede deel van deze beleidslijn is voor sommige soorten gebruik gemaakt van trendgrafieken. Deze trendgrafieken bevatten géén absolute aantallen broedparen, maar de ontwikkeling vanaf een basisjaar (index). De trendgrafieken zijn gebaseerd op CBS-cijfers die gemaakt zijn op basis van meetnetgegevens (steekproefgegevens), dus niet op basis van vlakdekkende karteringen. Dit kan betekenen dat er afwijkingen plaatsvinden van de voorspelde trends als de meetnetvlakken niet representatief zijn voor een soort, of dat de omvang van de steekproef te gering is om uitspraken met een hoog betrouwbaarheidsniveau te doen. Bij sommige soorten blijkt dat als gekeken wordt naar de aantallen die bij vlakdekkende karteringen worden aangetroffen er afwijkingen optreden ten opzichte van de berekende trends.

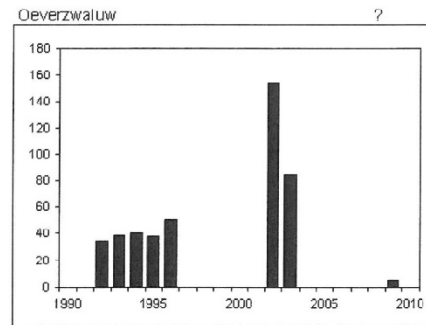
De staafgrafieken bevatten daarentegen wel absolute aantallen. Deze zijn alleen gemaakt als er voldoende betrouwbare tellingen in een Vogelrichtlijngebied zijn gedaan. Als in deze staafgrafieken voor een bepaald jaar géén staaf is opgenomen, betekent dit in de meeste gevallen dat er in dat jaar geen betrouwbare, geen volledige of helemaal geen kartering is gedaan, en niet dat er geen broedgevallen waren.

Maasduinen

Oeverzwaluw

Deze soort verkeert in een ongunstige staat van instandhouding in de maasduinen. De oorzaak is gelegen in het feit dat de soort voor wat betreft nestlocaties gebonden is aan tijdelijke pionier situaties, die wel aanwezig waren tijdens de aanwijzing van het gebied, maar nu verdwenen zijn. Concreet gaat het om het ontbreken van steile oevers, die begroeiingsvrij zijn waarin nesten gegraven kunnen worden. Ten tijde van de aanwijzing was er sprake van een aantal actieve ontgrondingen waar de benodigde pionierssituaties wel tijdelijk aanwezig waren.

In de directe omgeving van de maasduinen zijn deze situaties wel aanwezig, en is er ook sprake van grote kolonies van deze soort. Dit betreft echter geen Natura 2000-gebieden. Het voorkomen van deze soort in deze omgeving is derhalve niet in gevaar.

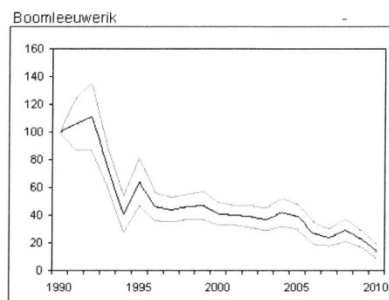
Figuur 6: Aantalsontwikkeling Oeverzwaluw Maasduinen

In het definitief beheerplan zullen passende maatregelen worden opgenomen, in de vorm van het verwijderen van begroeiing van oevers en het afsteken van de toplaag tot op het kale zand.

Het rapport Stikstofgevoeligheid van vogelrichtlijnsoorten in Limburg stelt dat het leefgebied niet stikstofgevoelig is. Derhalve is er géén verdere toetsing of afweging op het gebied van stikstofdepositie voor deze soort nodig.

Boomleeuwerik

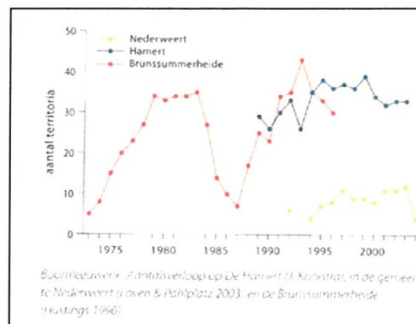
De soort vertoont een negatieve trend in de Maasduinen, maar zit qua aantallen nog zeer dicht aan tegen de gewenste aantallen in het kader van de Natura 2000 doelstelling. Het gewenste aantal is 100 terwijl er in de periode 1999-2003 ca. 97 broedparen aanwezig waren. (bron: Aanwijzingsbesluit Maasduinen) Ook tijdens de vlakdekkende kartering van de provincie Limburg waren in 2005 97 broedparen aanwezig. (Bron: rapport Stikstofgevoeligheid van vogelrichtlijnsoorten in Limburg) Recentere vlakdekkende gegevens zijn niet beschikbaar.

Figuur 7: Trend Boomleeuwerik Maasduinen

De trendgrafiek voor het hele gebied laat zien dat de grootste populatiedaling heeft plaatsgevonden vóór aanwijzing van dit gebied als VR-gebieden (1994/2000). De trendgrafiek laat daarna voor het hele gebied een beperkte maar gestage daling plaats.

Deelgebied De Hamert (bron Avifauna van Limburg) kent in de periode 1989-2003 een redelijk stabiel verloop van de populatie, terwijl de trendgrafiek een negatieve trend voor het hele Maasduinengebied laat zien. De grafiek uit de Avifauna is hier opgenomen. De blauwe lijn geeft het verloop van de aantallen in de Hamert weer.

Figuur 8: Aantalsverloop Boomleeuwerik in diverse Limburgse gebieden. (Bron: Avifauna van Limburg)

De trendgrafiek is samengesteld uit jaarlijkse waarnemingen in meetnetplots. Gezien bovenstaande verschillen tussen vlakdekkende van het hele of delen van de Maasduinen rijst de vraag of voor deze soort de meetnetplots voldoende adequaat zijn om een zekere trend voor het hele gebied vast te stellen.

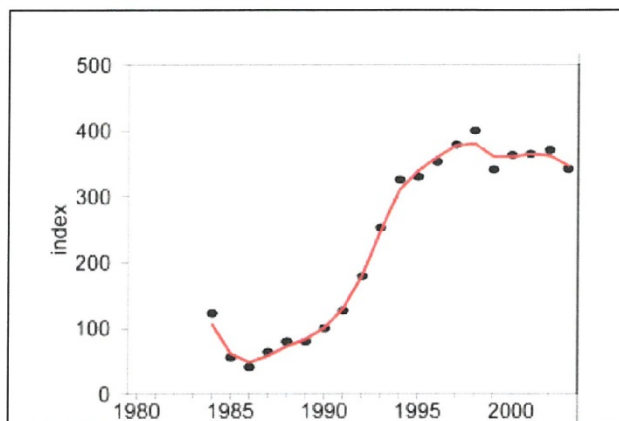
De kwaliteit van het leefgebied is op dit moment niet optimaal. Er is sprake van gedegradeerd leefgebied door beperkte overschrijdingen van de stikstofdepositie, echter modelstudies laten zien dat de stikstofdepositie afgelopen jaren is gedaald en komende jaren zal dalen en dat in grote delen géén overschrijdingen meer zullen plaatsvinden. Voor deze soort lijkt de wijziging van door stikstofdepositie voedselkwaliteit en het daardoor optreden van een tekort aan aminozuren niet van belang. (rapport

Stikstofgevoeligheid van vogelrichtlijnsoorten in Limburg) De kwaliteit van het leefgebied is daarom vooral afhankelijk van de aan structuur gebonden kwaliteiten, zoals foerageer- en nestbiotoop.

Uit het feit dat in het verleden de gewenste aantallen broedparen van 100 ruim gehaald werden, onder een veel hogere depositie, kan geconcludeerd worden dat de oppervlakte van het leefgebied geen beperking vormt voor deze soort in de Maasduinen.

Het blijkt (AERIUS) dat in de afgelopen periode eveneens een gestage daling van de stikstofdepositie heeft plaatsgevonden en in de toekomst verder zal dalen. (zie tabel)

Landelijke trends laten zien dat de soort grote toenames heeft gekend in de jaren dat de stikstofdepositie veel hoger was dan de huidige en toekomstige

Figuur 9: Aantalsverloop Boomleeuwerik Landelijk (Bron: Profieldocument Natura 2000 A246)

depositie. Dit waren tevens de jaren dat in veel natuurgebieden het beheer van het biotoop van deze soort grootschalig is verbeterd. (bv heide beheer, plaggen, maaien, begrazen). Hieruit blijkt dat de soort ondanks grote overschrijdingen van de KDW toch goed kan gedijen mits er adequaat beheer gevoerd wordt. Het rapport Stikstofgevoeligheid van vogelrichtlijnsoorten in Limburg laat zien dat het beheer (concept beheerplan) voor deze soort op orde is. Wel kan in de periode direct na een beheersingreep de populatie nadeel ondervinden van deze ingreep omdat dan tijdelijk sprake kan zijn van minder geschikt leefgebied.

In andere Natura 2000-gebieden in de omgeving zit de soort in een positieve trend. Terwijl hier in het verleden ook een grote daling heeft plaatsgevonden.

Jaar	Gemiddelde depositie in mol/ha/jr
2004	2270
2010	2069
2018	1698
2024	1617
2030	1565

Figuur 10: Gemiddelde depositie in de Maasduinen

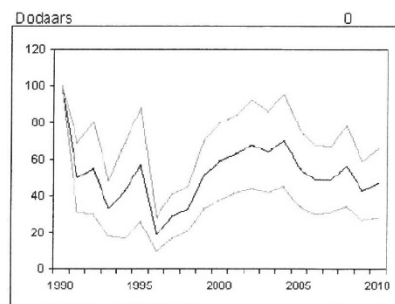
Het rapport Stikstofgevoeligheid van vogelrichtlijnsoorten in Limburg stelt dat de kritische depositiewaarde voor deze soort tussen 710 en 1430 mol/ha/jr ligt, daarmee aangevende dat een optimale depositie voor het leefgebied van deze soort nog niet bereikt is. Bovenstaande tabel geeft wel aan dat er flinke stappen in de goede richting zijn gezet. En deze trend zich volgens de modellen (AERIUS) komende decennia zal voortzetten.

Dit alles overziend, dient om de zekerheid te verkrijgen dat stikstofdepositie geen significante invloed op deze soort krijgt, voorkomen te worden dat de dalende depositietrend doorbroken wordt. Er dient derhalve gesaldeerd te worden. Hierbij kan 2004 als referentiejaar gebruikt worden. Het jaar van aanwijzing van het VR-gebied kan worden losgelaten omdat er sprake is van een gunstige staat van instandhouding en het benodigde aantal uit het aanwijzingsbesluit wordt gehaald.

Naast saldering is ook de mogelijkheid om de effecten van stikstofdepositie op andere manieren te mitigeren. Hierbij dient er wel een directe relatie te zijn met het uit te voeren project en dienen de gevolgen van de stikstofdepositie op de populatie geheel te worden weggenomen.

Dodaars

De aantallen van deze soort zijn in de Maasduinen op lange termijn stabiel, recent lijkt er sprake te zijn van een beperkte afname. Deze afname zou het gevolg kunnen zijn van recent herstelbeheer dat in de vennen waar deze soort voorkomt is uitgevoerd. Daarmee lijkt het aannemelijk dat deze afname van tijdelijke aard is. Het doel voor deze soort is 50 paren, de laatste jaren zijn er gemiddeld 40 paren geteld. De doelstelling wordt dus nog niet gehaald. Met in achtneming van bovenstaande is er sprake van een matig ongunstige staat van instandhouding van deze soort in de Maasduinen.

Figuur 11: Trend dodaars in de Maasduinen

Zowel uit het rapport Stikstofgevoeligheid van vogelrichtlijnsoorten in Limburg als uit de Avifauna van Limburg blijkt dat de belangrijkste factor voor deze soort die het voorkomen bepaald verdroging betreft, waardoor het leefgebied inkrimpt. De soort profiteert dan ook van herstel, maatregelen op dit vlak. Schommelingen in de aantallen worden ook verklaard uit meteorologische omstandigheden zoals droge zomers.

Uit het rapport Stikstofgevoeligheid van vogelrichtlijnsoorten in Limburg blijkt dat de soort slechts in zeer beperkte mate gevoelig is voor stikstofdepositie. In het leefgebied in de Maasduinen wordt de

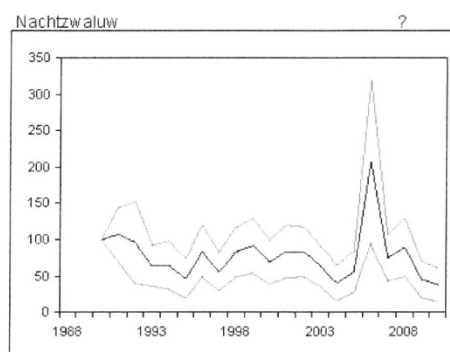
18 Toetsing stikstofdepositie bij vogelrichtlijngebieden

Kritische depositie waarde nergens overschreden. De scenario's laten zien dat er een verdere daling zal optreden. Deze scenario's houden rekening met ontwikkelingen in de veehouderijsector.

Gezien bovenstaande hoeft er geen toetsing op stikstofdepositie voor de dodaars plaats te vinden. Dit verandert als uit de algemene monitoring blijkt dat de depositie structureel boven de kritische depositiewaarde zal komen. Op basis van de verwachte deposities (AERIUS) ligt dit niet voor de hand.

Nachtzwaluw

Uit de trendgrafiek blijkt dat de aantallen van deze soort veelvuldig fluctueren. De benodigde aantallen (20) worden met ruim 50 broedparen ruim gehaald. Recent is er sprake van een (niet significante) afname. Verder is er een opvallende piek in 2006. Voor dat jaar zijn de gegevens uit de provinciale broedvogelkartering gebruikt. Dit suggereert dat de steekproefplots waarop de overige trend is gebaseerd wellicht minder representatief zijn voor deze soort.

Figuur 12: trend nachtzwaluw in de Maasduinen

Hieruit is op te maken dat er ruim voldoende geschikt leefgebied is in de Maasduinen voor deze soort.

Het rapport Stikstofgevoeligheid van vogelrichtlijnsoorten in Limburg stelt dat op basis van de cijfers 2006 -2010 sprake is van een gunstige staat van instandhouding.

Jaar	Gemiddelde depositie in mol/ha/jr
2004	2270
2010	2069
2018	1698
2024	1617
2030	1565

Figuur 13: Gemiddelde depositie in de Maasduinen

Het rapport Stikstofgevoeligheid van vogelrichtlijnsoorten in Limburg stelt dat de kritische depositiewaarde voor deze soort tussen 1070 en 1430 mol/ha/jr ligt, daarmee aangevende dat een optimale depositie voor het leefgebied van deze soort nog niet bereikt is. Bovenstaande tabel geeft wel aan dat er flinke stappen in de goede richting zijn gezet. En deze trend zich volgens de modellen (AERIUS) komende decennia zal voortzetten.

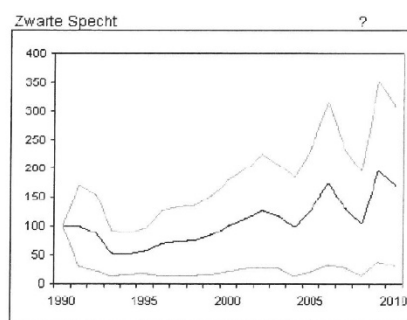
Dit alles overziend, dient om de zekerheid te verkrijgen dat stikstofdepositie geen significante invloed op deze soort krijgt, voorkomen te worden dat de dalende depositietrend doorbroken wordt. Er dient derhalve gesaldeerd te worden. Hierbij kan 2004 als referentiejaar gebruikt worden. Het jaar van aanwijzing van het VR-gebied kan worden losgelaten omdat er sprake is van een verbeterde staat van instandhouding. (Beheer van Natura 2000-gebieden, Europese Commissie)

Naast saldering is ook de mogelijkheid om de effecten van stikstofdepositie op andere manieren te mitigeren. Hierbij dient er wel een directe relatie te zijn met het uit te voeren project en dienen de gevolgen van de stikstofdepositie op de populatie geheel te worden weggenomen.

Zwarte Specht

De zwarte specht is een lastig te inventariseren soort, waarbij dubbeltellingen mogelijk voor de hand liggen (Avifauna) door een groot leefgebied en een grote actieradius. Bij de gebruikte tellingen is derhalve sprake van een correctiefactor. Ondanks deze correctiefactor lijken de doelen (30 broedparen) te worden gehaald. Er wordt uitgegaan van 34 broedparen in de laatste periode. De trend wordt als positief beoordeeld, zowel ten opzichte van 1994 als

2000. De staat van instandhouding is daarmee gunstig.

Figuur 14: Trend Zwarte Specht Maasduinen

Het beheer voor de zwarte specht is goed te noemen. Hoewel de hoeveelheid bos door heideherstelprojecten wat zal afnemen leidt dit niet negatieve effecten voor deze soort. Dit blijkt uit toetsing die in het kader van dit project is uitgevoerd. Mogelijk leidt het vergroten van het areaal bosranden tot een verbetering voor Bosmieren, een belangrijke voedselbron voor deze soort.

De soort profiteerde afgelopen decennia van het veranderende bosbeheer, waarbij de houtopstanden steeds ouder worden en er derhalve een steeds groter wordende hoeveelheid dood hout en oude bomen aanwezig is. Dit betekent een verbetering van de nest en voedselsituatie. Beide zaken zijn positief te noemen voor deze soort. Hier staat tegenover dat door het ouder –en donkerder- worden van het bos, populaties bosmieren wellicht af zullen nemen. Ondanks dit blijft het bos in de Maasduinen relatief jong en is er derhalve spraken van een suboptimaal leefgebied.

Het rapport Stikstofgevoeligheid van vogelrichtlijnsoorten in Limburg geeft aan dat het leefgebied van de soort mogelijk gevoelig is voor stikstofdepositie. De dalende trend in de depositie sinds de jaren 80 zou daarmee bijgedragen hebben aan een verbetering van het leefgebied. De landelijke en lokale trend (profieldocument) laten een lichte toename zien van het aantal broedparen. De toename is echter gering en staat niet in verhouding met de verminderde depositie wijziging. De relatie met stikstofdepositie zal derhalve niet bijzonder sterk zijn.

20 Toetsing stikstofdepositie bij vogelrichtlijngebieden

Uit de aantallen blijkt dat er in elk geval (ruim) voldoende leefgebied aanwezig is voor 30 broedparen. Gelet op de stikstofsituatie zal dit in elk geval niet verslechteren. Ook het ouder worden van het bos zal op termijn leiden tot een verder kwaliteitsverbetering van het leefgebied.

Modelberekeningen laten zien dat de stikstofsituatie komende jaren verder zal verbeteren.

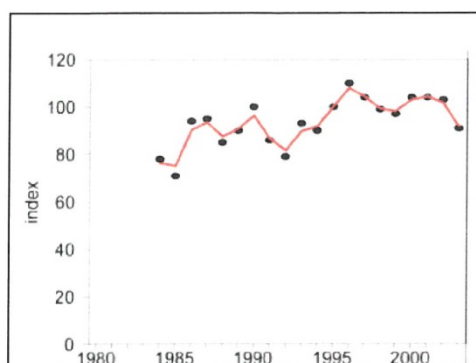
Het rapport Stikstofgevoeligheid van vogelrichtlijnsoorten in Limburg stelt dat de kritische depositiewaarde voor deze soort 1430 mol/ha/jr is, daarmee aangevende dat een optimale depositie voor het leefgebied van deze soort nog niet bereikt is. Bovenstaande tabel geeft wel aan dat er flinke stappen in de goede richting zijn gezet. En deze trend zich volgens de modellen (AERIUS) komende decennia zal voortzetten.

Dit alles overziend, dient om de zekerheid te verkrijgen dat stikstofdepositie geen significante invloed op deze soort krijgt, voorkomen te worden dat de dalende depositietrend doorbroken wordt. Er dient derhalve gesaldeer te worden. Hierbij kan 2004 als referentiejaar gebruikt worden. Het jaar van aanwijzing van het VR-gebied kan worden losgelaten omdat er sprake is van een verbeterde staat van instandhouding. (Bron: *Beheer van Natura 2000-gebieden, Europese Commissie*)

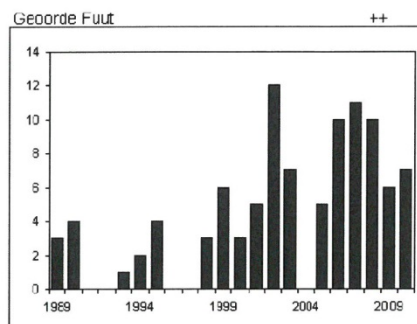
Naast saldering is ook de mogelijkheid om de effecten van stikstofdepositie op andere manieren te mitigeren. Hierbij dient er wel een directe relatie te zijn met het uit te voeren project en dienen de gevolgen van de stikstofdepositie op de populatie geheel te worden weggenomen.

Geoorde fuut

Het doel voor deze soort in de Maasduinen is 5 broedparen. De laatste jaren worden er gemiddeld 9 broedparen geteld. De langjarige trend is positief, maar er zijn grotere fluctuaties. Het rapport Stikstofgevoeligheid van vogelrichtlijnsoorten in Limburg komt voor deze soort tot een gunstige staat van instandhouding. Het rapport komt tot de conclusie dat de soort niet gevoelig is voor stikstofdepositie. Derhalve hoeft er bij projecten waarbij stikstofdepositie aan de orde is niet getoetst te worden aan deze soort.

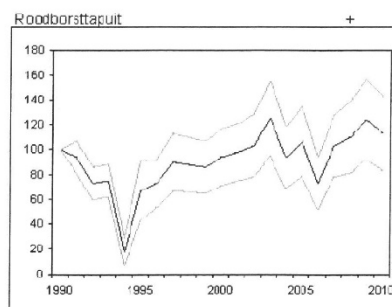
Figuur 15: Landelijke trend Zwarte Specht (Bron Profieldocument Natura 2000 A236)

Figuur 16: Aantalsontwikkeling Geoorde Fuut Maasduinen

Roodborsttapuit

De trend op lange termijn van deze soort wordt als positief gezien. Bij de laatste vlakdekkende kartering waren er 86 broedparen aanwezig. De doelstelling van 85 paren wordt daarmee gehaald. Het rapport Stikstofgevoeligheid van vogelrichtlijnsoorten in Limburg geeft aan dat de soort als niet-stikstofgevoelig aangemerkt kan worden omdat de soort deels afhankelijk is van ruigere vegetaties en de opslag van bomen en struiken; een leefomgeving

Figuur 17: Trend Roodborsttapuit Maasduinen

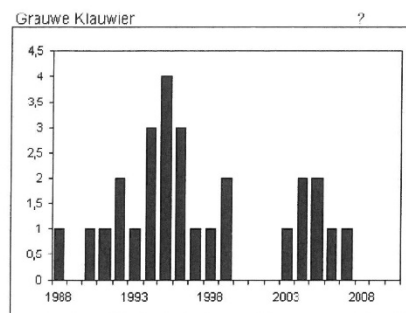
die juist bij een hogere stikstofbelasting sneller ontstaat. De huidige staat van instandhouding is gunstig.

Gezien voorgaande hoeft aan deze soort niet getoetst te worden bij initiatieven die een hogere stikstofemissie veroorzaken⁷.

⁷ Zeer recente inzichten laten zien dat er mogelijk in bepaalde situaties wel stikstofeffecten mogelijk zijn op het leefgebied van deze soort. Indien dit echt zo blijkt te zijn wordt deze tekst aangepast en zal er ook voor deze soort gesaldeerd moeten worden. Omdat voor andere vogelsoorten in dit gebied zeker wel gesaldeerd zal moeten worden en daarmee de stikstofeffecten gemitigeerd worden, ook op het leefgebied van deze soort, achten we op dit moment het voorzorgsbeginsel in dit geval voldoende toegepast.

Grauwe Klauwier

Op landelijke schaal is de staat van instandhouding zeer ongunstig voor deze soort. De Maasduinen is een gebied waar deze soort al decennia in zeer lage dichtheden voorkomt, en regelmatig afwezig is. De Maasduinen moeten volgens het Natura 2000 aanwijzingsbesluit van dit gebied fungeren als een uitloper van het leefgebied in Duitse en Zuid-Limburgse leefgebieden. Uit de provinciale broedvogelkarteringen is af te leiden dat deze soort met name in Zuid-Limburg aan een voorzichtige opmars is begonnen.

Figuur 18: Aantalsontwikkeling Grauwe Klauwier Maasduinen

Onder een veel hogere depositie werd in het verleden al het doel van 3 broedparen gehaald. Op basis daarvan kan dus gesteld worden dat er voldoende leefgebied aanwezig is op dit moment.

De lage dichtheden maken het moeilijk om een stabiele trend te realiseren.

Jaar	Gemiddelde depositie in mol/ha/jr
2004	2270
2010	2069
2018	1698
2024	1617
2030	1565

Figuur 19: Gemiddelde depositie in de Maasduinen

Het rapport Stikstofgevoeligheid van vogelrichtlijnsoorten in Limburg stelt dat de kritische depositiewaarde voor deze soort tussen de 710 en 1070 mol/ha/jr ligt, daarmee aangevende dat een optimale depositie voor het leefgebied van deze soort nog niet bereikt is. Bovenstaande tabel geeft wel aan dat er flinke stappen in de goede richting zijn gezet. En deze trend zich volgens de modellen (AERIUS) komende decennia zal voortzetten.

Dit alles overziend, dient om de zekerheid te verkrijgen dat stikstofdepositie geen significante invloed op deze soort krijgt, voorkomen te worden dat de dalende depositietrend doorbroken wordt. Er dient derhalve gesaldeerd te worden. Hierbij kan 2004 als referentiejaar gebruikt worden. Het jaar van aanwijzing van het VR-gebied kan worden losgelaten omdat een echte trend moeilijk is vast te stellen, maar er wel voldoende leefgebied aanwezig is op dit moment om 3 broedparen te huisvesten.

Naast saldering is ook de mogelijkheid om de effecten van stikstofdepositie op andere manieren te mitigeren. Hierbij dient er wel een directe relatie te zijn met het uit te voeren project en dienen de gevolgen van de stikstofdepositie op de populatie geheel te worden weggenomen.

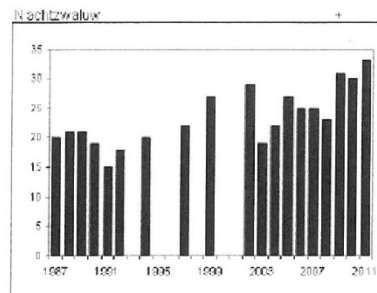
Meinweg

Nachtzwaluw

De soort is sinds 1994 toegenomen in aantallen vertoont derhalve een positieve trend. Aangenomen mag worden dat de soort profiteert van het heidebeheer dat op de Meinweg wordt gevoerd. De soort verkeert daarmee volgens het rapport Stikstofgevoeligheid van vogelrichtlijnsoorten in Limburg in een gunstige staat van instandhouding.

Gemiddeld waren er afgelopen jaren 27 broedparen

aanwezig, waarmee het doel van 25 broedparen gehaald wordt. Tevens kan hieruit worden afgeleid dat er voldoende leefgebied aanwezig is voor 25 broedaren.

Figuur 20: Aantalsontwikkeling Nachtzwaluw Meinweg

Jaar	Gemiddelde depositie in mol/ha/jr
2004	1962
2010	1693
2018	1436
2024	1370
2030	1341

Figuur 21: Gemiddelde depositie in de Meinweg

Het rapport Stikstofgevoeligheid van vogelrichtlijnsoorten in Limburg stelt dat de kritische depositiewaarde voor deze soort tussen 1070 en 1430 mol/ha/jr ligt, daarmee aangevende dat een optimale depositie voor het leefgebied van deze soort nog niet bereikt is. Bovenstaande tabel geeft wel aan dat er flinke stappen in de goede richting zijn gezet. En deze trend zich volgens de modellen (AERIUS) komende decennia zal voortzetten.

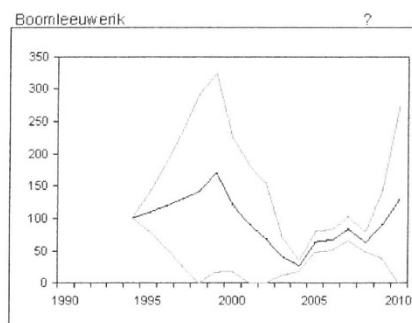
Dit alles overziend, dient om de zekerheid te verkrijgen dat stikstofdepositie geen significante invloed op deze soort krijgt, voorkomen te worden dat de dalende depositietrend doorbroken wordt. Er dient derhalve gesaldeer te worden. Hierbij kan 2004 referentiejaar gebruikt worden. Het jaar van aanwijzing van het VR-gebied kan worden losgelaten omdat er sprake is van een verbeterde staat van instandhouding. (Bron: *Beheer van Natura 2000-gebieden, Europese Commissie*)

Naast saldering is ook de mogelijkheid om de effecten van stikstofdepositie op andere manieren te mitigeren. Hierbij dient er wel een directe relatie te zijn met het uit te voeren project en dienen de gevolgen van de stikstofdepositie op de populatie geheel te worden weggenomen.

Toetsing stikstofdepositie bij vogelrichtlijngebieden 25

Boomleeuwerik

Op basis van de provinciale kartering zijn er 39 broedparen van deze soort in de Meinweg. Het doel van 30 broedparen wordt daarmee gehaald. De soort kent een onzekere trend. De oorzaak is gelegen in de grote schommeling in de aantallen. De trendlijn laat zien dat er mogelijk een stijging in het aantal broedparen optreedt na een dieptepunt in 2004. Gezien het langjarig verloop van de depositie is het niet aannemelijk dat dit dieptepunt aan stikstofdepositie te wijten is. Het rapport Stikstofgevoeligheid van vogelrichtlijnsoorten in Limburg gaat uit van een gunstige staat van instandhouding voor deze soort.

Figuur 22: Trend Boomleeuwerik Meinweg

De beheermaatregelen die in de Meinweg worden getroffen zijn neutraal of positief voor deze soort, al kan te zware begrazing mogelijk negatieve gevolgen met zich mee brengen. Op dit moment lijkt daar geen sprake van te zijn.

Daarnaast is de depositie in de Meinweg sinds 1994 afgenomen (Zie nachtzwaluw). Daar de soort het benodigde aantal broedparen ruim haalt, kan geconcludeerd worden dat de oppervlakte beschikbaar leefgebied ruim voldoende is.

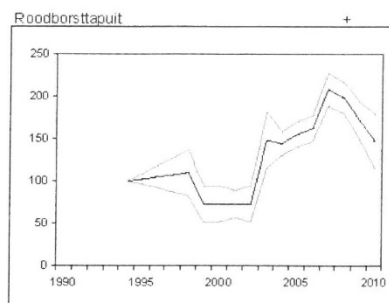
Het rapport Stikstofgevoeligheid van vogelrichtlijnsoorten in Limburg stelt dat de kritische depositiewaarde voor deze soort tussen 710 en 1430 mol/ha/jr ligt, daarmee aangevende dat een optimale depositie voor het leefgebied van deze soort nog niet bereikt is. Bovenstaande tabel geeft wel aan dat er flinke stappen in de goede richting zijn gezet. En deze trend zich volgens de modellen (AERIUS) komende decennia zal voortzetten.

Dit alles overziend, dient om de zekerheid te verkrijgen dat stikstofdepositie geen significante invloed op deze soort krijgt, voorkomen te worden dat de dalende depositietrend doorbroken wordt. Er dient derhalve gesaldeerd te worden. Hierbij kan 2004 als referentiejaar gebruikt worden. Het jaar van aanwijzing van het VR-gebied kan worden losgelaten omdat er sprake is van een gunstige staat van instandhouding en het benodigde aantal uit het aanwijzingsbesluit wordt gehaald.

Naast saldering is ook de mogelijkheid om de effecten van stikstofdepositie op andere manieren te mitigeren. Hierbij dient er wel een directe relatie te zijn met het uit te voeren project en dienen de gevolgen van de stikstofdepositie op de populatie geheel te worden weggenomen.

Roodborsttapuit

De trend op lange termijn van deze soort wordt als positief gezien. Bij de laatste vlakdekkende in kartering (jaar 2007) waren er 79 broedparen aanwezig. De doestelling van 20 paren wordt daarmee ruim gehaald. Er is sprake van een gunstige staat van instandhouding. Het rapport Stikstofgevoeligheid van vogelrichtlijnsoorten in Limburg geeft aan dat de soort als niet-stikstofgevoelig aangemerkt kan worden omdat de soort deels afhankelijk is van ruigere vegetaties en de opslag van bomen en struiken; een

Figuur 23: Trend Roodborsttapuit Meinweg

leefomgeving die juist bij een hogere stikstofbelasting sneller ontstaat.

Gezien voorgaande hoeft aan deze soort niet getoetst te worden bij initiatieven die een hogere stikstofemissie veroorzaken.⁸

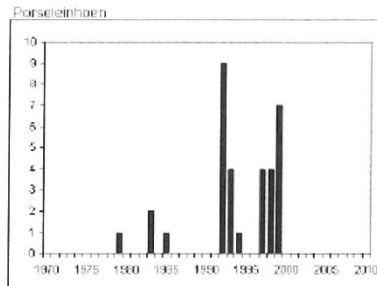
⁸ Zeer recente inzichten laten zien dat er mogelijk in bepaalde situaties wel stikstofeffecten mogelijk zijn op het leefgebied van deze soort. Indien dit echt zo blijkt te zijn wordt deze tekst aangepast en zal er ook voor deze soort gesaldeerd moeten worden. Omdat voor andere vogelsoorten in dit gebied zeker wel gesaldeerd zal moeten worden en daarmee de stikstofeffecten gemitigeerd worden, ook op het leefgebied van deze soort, achten we op dit moment het voorzorgsbeginsel in dit geval voldoende toegepast.

Groote Peel

Porseleinhoen

Deze soort heeft een broedbiotoop van 1 a 2 ha (Profielendocument). Voor de Groote Peel is een doel gesteld van 5 broedparen. Dit doel is sinds de aanwijzing in 1986 2 keer gehaald. Ten tijde van de aanwijzing waren er jaarlijks maximaal 1 a 2 broedparen aanwezig.

Het betreft een trekkende soort die tot op zekere hoogte als 'invasief' te betitelen is. In sommige jaren

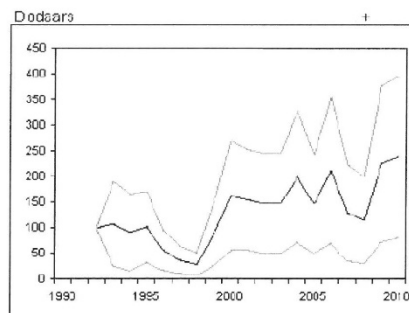
Figuur 24: Aantalsontwikkeling Porseleinhoen Groote Peel

komen veel voor, andere jaren weinig of geen. Hierbij spelen (meteorologische) omstandigheden in andere broedgebieden (ook in het buitenland) een rol. In de Groote Peel blijkt ruim voldoende leefgebied aanwezig te zijn om 5 broedparen te huisvesten. Dit wordt ondersteund door het feit dat er jaren zijn dat er 9 territoria zijn geweest. Echter deze territoria worden niet elk jaar gevuld. Dit ligt niet aan de omstandigheden in de Peel, maar eerder aan de omstandigheden elders.

De soort komt voor in een breed scala aan leefgebieden van voedselarm tot voedselrijk. Hieruit blijkt al dat er geen sterke relatie te verwachten is stikstofdepositie. Het rapport Stikstofgevoeligheid van vogelrichtlijnsoorten in Limburg sluit stikstofgevoeligheid van deze soort niet geheel uit, maar de mogelijke invloed betreft slechts zeer specifieke delen van het bepaalde biotopen. Specifiek worden zeggemoerassen en rietvegetaties genoemd, waar nitraatuitspoeling aan de orde is. Deze situatie komt in de Groote Peel niet voor. Daarom wordt er voor deze soort vanuit gegaan dat deze in de Groote Peel niet stikstofgevoelig is en er derhalve niet aan getoetst hoeft te worden.

Dodaars

De aantallen van deze soort zijn in de Groote Peel op lange termijn stabiel, recent lijkt er sprake te zijn van een sterke fluctuering. Het doel voor deze soort is 40 paren, de laatste jaren zijn er gemiddeld 48 paren geteld. De doelstelling wordt dus gehaald. Met in achtneming van bovenstaande is er sprake van een gunstige staat van instandhouding van deze soort in de Groote Peel. Karteringen van Timmermans ondersteunen deze cijfers.

Figuur 25: Trend Dodaars Groote Peel

Zowel uit het rapport Stikstofgevoeligheid van vogelrichtlijnsoorten in Limburg als uit de Avifauna van

Limburg blijkt dat de belangrijkste factor voor deze soort die het voorkomen bepaald verdroging van het leefgebied betreft. De soort profiteert dan ook van herstelmaatregelen op dit vlak. Schommelingen in de aantallen worden ook verklaard uit meteorologische omstandigheden zoals droge zomers.

Uit het rapport Stikstofgevoeligheid van vogelrichtlijnsoorten in Limburg blijkt dat de soort slechts in zeer beperkte mate gevoelig is voor stikstofdepositie. In het leefgebied in de Groote Peel wordt de Kritische depositie waarde van 2140 mol/ha/jr in 75% van het gebied niet overschreden. De scenario's laten zien dat er een verdere daling zal optreden. In 2018 is er op minder dan 1% van de oppervlakte nog een overschrijding van deze waarde. Deze scenario's houden rekening met ontwikkelingen in de veehouderijsector.

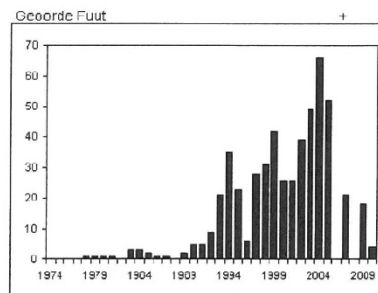
Dit alles overziend, dient om de zekerheid te verkrijgen dat stikstofdepositie geen significante invloed op deze soort krijgt, voorkomen te worden dat de dalende depositietrend doorbroken wordt. Er dient derhalve gesaldeerd te worden. Hierbij kan 2004 als referentiejaar gebruikt worden. Het jaar van aanwijzing van het VR-gebied kan worden losgelaten omdat er sprake is van een gunstige staat van instandhouding en het benodigde aantal uit het aanwijzingsbesluit wordt gehaald.

Naast saldering is ook de mogelijkheid om de effecten van stikstofdepositie op andere manieren te mitigeren. Hierbij dient er wel een directe relatie te zijn met het uit te voeren project en dienen de gevolgen van de stikstofdepositie op de populatie geheel te worden weggenomen.

Geoorde Fuut

De soort kent een flinke afname in de laatste jaren. De precieze oorzaak hiervan is niet duidelijk. De populatie geoorde futen bevond zich in het verleden in een grote kolonie van kokmeeuwen. Deze kolonie is verdwenen. Mogelijk dat daardoor ook de aantallen geoorde futen teruglopen.

Het doel voor deze soort is 40 broedparen, de laatste jaren zijn er gemiddeld 15 geteld.

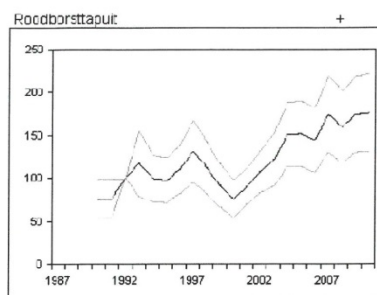

Figuur 26: Aantalsontwikkeling Geoorde Fuut Groote Peel

Het rapport Stikstofgevoeligheid van vogelrichtlijnsoorten in Limburg komt tot de conclusie dat de soort niet gevoelig is voor stikstofdepositie. Derhalve hoeft er bij projecten waarbij stikstofdepositie aan de orde is niet getoetst te worden aan deze soort.

Roodborsttapuit

De trend op lange termijn van deze soort wordt als positief gezien. Bij de laatste vlakdekkende in kartering 159 broedparen aanwezig. De doelstelling van 80 paren wordt daarmee ruim gehaald. Het rapport Stikstofgevoeligheid van vogelrichtlijnsoorten in Limburg geeft aan dat de soort als niet-stikstofgevoelig aangemerkt kan worden omdat de soort deels afhankelijk is van ruigere vegetaties en de opslag van bomen en struiken; een leefomgeving die juist bij een hogere stikstofbelasting sneller ontstaat.

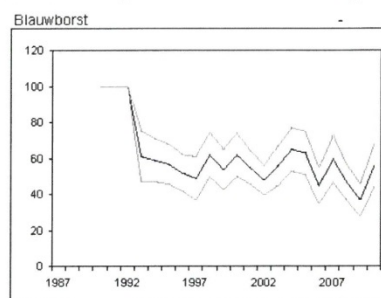

Figuur 27: Trend Roodborsttapuit Groote Peel

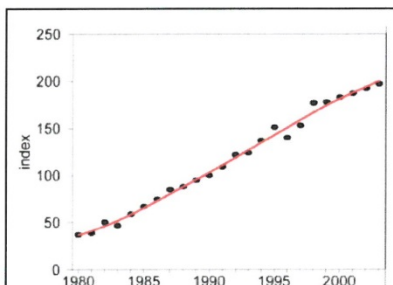
Gezien voorgaande hoeft aan deze soort niet getoetst te worden bij initiatieven die een hogere stikstofemissie veroorzaken.⁹

Blauwborst

De blauwborst is een soort die moeilijker te monitoren is in de vrij ontoegankelijke en omvangrijke Peelgebieden. Daarnaast is er een relatief korte zangpiek, waardoor tellingen in grote gebieden in een korte periode moeten plaatsvinden. Mede hierdoor zijn volledige tellingen beperkt beschikbaar. Het doel voor deze soort is gesteld op 200 broedparen in dit gebied. In de 1992-1993 was er sprake van 316 territoria. (Van Seggelen 1999) Het concept beheerplan stelt dat het doel van 200 broedparen zeker gehaald wordt. De trendgrafiek geeft een afname weer die niet significant te noemen is. Het rapport Stikstofgevoeligheid van vogelrichtlijnsoorten in Limburg komt op basis van de onzekere aantallen en een mogelijk dalende trend tot een matig ongunstige staat van instandhouding. Uitgaande van het concept beheerplan zou de conclusie een gunstige staat van instandhouding moeten zijn. Dit wordt mede

Figuur 29: Trend Blauwborst Groote Peel

Figuur 28: Landelijke trend Blauwborst (bron: Profieldocument Natura 2000)

⁹ Zeer recente inzichten laten zien dat er mogelijk in bepaalde situaties wel stikstofeffecten mogelijk zijn op het leefgebied van deze soort. Indien dit echt zo blijkt te zijn wordt deze tekst aangepast en zal er ook voor deze soort gesaldeerd moeten worden. Omdat voor andere vogelsoorten in dit gebied zeker wel gesaldeerd zal moeten worden en daarmee de stikstofeffecten gemitigeerd worden, ook op het leefgebied van deze soort, achten we op dit moment het voorzorgsbeginsel in dit geval voldoende toegepast.

doorlopende stijging vertoond.

De soort profiteert tot op zekere hoogte van successie van open terreinen, maar als deze verder gaat neemt de geschiktheid weer af. Beheermaatregelen gericht op het terugzetten van successie zijn leveren daarom een bijdrage aan het leefgebied. De grafiek hiernaast laat de landelijke trend voor deze soort zien.

Jaar	Gemiddelde depositie in mol/ha/jr
2004	2135
2010	1886
1018	1528
2024	1426
2013	1297

Figuur 30: Gemiddelde depositie Groote Peel

Het rapport Stikstofgevoeligheid van vogelrichtlijnsoorten in Limburg stelt dat de kritische depositiewaarde voor deze soort op 710 mol/ha/jr in vochtige terreinen en > 5000 mol/ha/jr in droge terreinen ligt, daarmee aangevende dat een optimale depositie voor het leefgebied van deze soort nog niet bereikt is. Bovenstaande tabel geeft wel aan dat er flinke stappen in de goede richting zijn gezet. En deze trend zich volgens de modellen (*AERIUS*) komende decennia zal voortzetten.

Dit alles overziend, dient om de zekerheid te verkrijgen dat stikstofdepositie geen significante invloed op deze soort krijgt, voorkomen te worden dat de dalende depositietrend doorbroken wordt. Er dient derhalve gesaldeer te worden. Hierbij kan 2004 als referentiejaar gebruikt worden. Het jaar van aanwijzing van het VR-gebied kan worden losgelaten omdat er sprake is van een gunstige staat van instandhouding en het benodigde aantal uit het aanwijzingsbesluit wordt gehaald.

Naast saldering is ook de mogelijkheid om de effecten van stikstofdepositie op andere manieren te mitigeren. Hierbij dient er wel een directe relatie te zijn met het uit te voeren project en dienen de gevolgen van de stikstofdepositie op de populatie geheel te worden weggenomen.

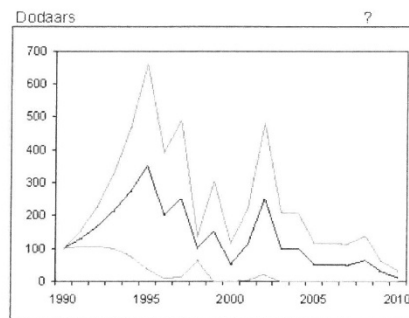
Kraanvogel, Taigarietgans, Toendrarietgans, Kolgans

Het rapport Stikstofgevoeligheid van vogelrichtlijnsoorten in Limburg stelt voor deze soorten dat ze niet gevoelig zijn voor stikstof om dat ze het gebied slechts als slaapplaats gebruiken. Zolang het gebied voldoende open blijft is de kwaliteit voldoende. Het open blijven van het gebied is in ruime mate zeker gesteld door het beheer dat ten behoeve van andere soorten en habitats gevoerd wordt. Er hoeft derhalve voor deze soorten niet getoetst te worden waar het gaat om stikstofdepositie.

Deurnsche Peel en Mariapeel

Dodaars

De aantallen van deze soort zijn in de Deurnsche Peel en Mariapeel onduidelijk, recent lijkt er sprake te zijn van een afname. Het doel voor deze soort is 35 paren. Er zijn geen recente gebiedsdekkende tellingen geweest. De 2 vlakdekkende karteringen van de provincie in 1990 en 2002 laten voor het Limburgse deel van het gebied resp. 19 en 26 broedparen zien. Daaruit blijkt dus niet direct een daling in die periode en een duidelijke afwijking van de trendgrafiek. Of de doelstelling gehaald wordt is niet met zekerheid te stellen. Met in achtneming van bovenstaande is er volgens het rapport sprake van een matig ongunstige staat van instandhouding van deze soort. Het concept beheerplan voor de Peelvenen gaat er van uit dat voor deze soort de doelstelling zeker gehaald zal worden.

Figuur 31: Trend Dodaars Deurnsche Peel en Mariapeel

Zowel uit het rapport Stikstofgevoeligheid van vogelrichtlijnsoorten in Limburg als uit de Avifauna van Limburg blijkt dat de belangrijkste factor voor deze soort die het voorkomen bepaald verdroging van het leefgebied betreft. De soort profiteert dan ook van herstelmaatregelen op dit vlak. Schommelingen in de aantallen worden ook verklaard uit meteorologische omstandigheden zoals droge zomers.

Uit het rapport Stikstofgevoeligheid van vogelrichtlijnsoorten in Limburg blijkt dat de soort slechts in zeer beperkte mate gevoelig is voor stikstofdepositie. In het leefgebied in dit gebied wordt de Kritische depositie waarde van 2140 mol/ha/jr in 70% van het gebied niet overschreden. De scenario's laten zien dat er een verdere daling zal optreden. In 2018 is er opca.10% van de oppervlakte nog een overschrijding van deze waarde. Deze scenario's houden rekening met ontwikkelingen in de veehouderijsector. Op basis van de aantallen in het Limburgse deel, en de grote oppervlakte die reeds onder de kritische depositiewaarde voor deze soort zit, kan geconcludeerd worden dat er in elk geval voldoende geschikt leefgebied voor deze soort aanwezig is.

Dit alles overziend, dient om de zekerheid te verkrijgen dat stikstofdepositie geen significante invloed op deze soort krijgt, voorkomen te worden dat de dalende depositietrend doorbroken wordt. Er dient derhalve gesaldeer te worden. Hierbij kan 2004 als referentiejaar gebruikt worden. Het jaar van aanwijzing van het VR-gebied kan worden losgelaten omdat er sprake is van ruim voldoende geschikt leefgebied dat onder de kritische depositiewaarde zit.

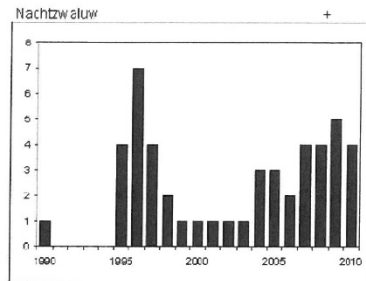
Naast saldering is ook de mogelijkheid om de effecten van stikstofdepositie op andere manieren te mitigeren. Hierbij dient er wel een directe relatie te zijn met het uit te voeren project en dienen de gevolgen van de stikstofdepositie op de populatie geheel te worden weggenomen.

32 Toetsing stikstofdepositie bij vogelrichtlijngebieden

Nachtzwaluw

Het doel voor deze soort is leefgebied voor 3 broedparen. De laatste jaren worden er steeds 4 of meer paren geteld. Uit de aantalsontwikkeling blijkt dat er in het gebied minstens leefgebied aanwezig is voor 3 paren. Er is er sprake van een positieve trend voor deze soort.

Dit geeft aan dat er in dit Natura 2000-gebied in elk geval voldoende leefgebied is voor deze soort. Het rapport Stikstofgevoeligheid van vogelrichtlijnsoorten in Limburg komt tot de conclusie dat hier sprake is van een gunstige staat van instandhouding.

Figuur 32: Aantalsontwikkeling Nachtzwaluw Deurnschepeel & Mariapeel

Verder blijkt dat de depositie afgelopen jaren gestaag is gedaald in dit gebied en dat deze daling komende jaren door zal zetten. De prognoses bevatten scenario's die uitgaan van groei in betreffende Stikstofemitterende sectoren.

Jaar	Gemiddelde depositie in mol/ha/jr
2004	2139
2010	2012
2018	1630
2024	1511
2030	1376

Figuur 33: Gemiddelde depositie Deurnschepeel & Mariapeel

Het beheer van dit gebied is goed voor deze soort en gezien de daling van de depositie kan gesteld worden dat de kwaliteit van het leefgebied gelet op de stikstofproblematiek afgelopen jaren niet verslechterd is, en zeer waarschijnlijk zelfs verbeterd is gezien

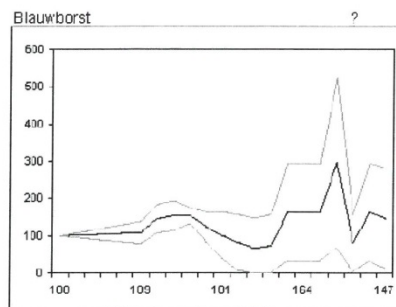
Het rapport Stikstofgevoeligheid van vogelrichtlijnsoorten in Limburg stelt dat de kritische depositiewaarde voor deze soort tussen 1070 en 1430 mol/ha/jr ligt, daarmee aangevende dat een optimale depositie voor het leefgebied van deze soort nog niet bereikt is. Het behalen van de benodigde aantallen laat ook zien dat dit voor het behalen van de doelen ook niet noodzakelijk is. Bovenstaande tabel geeft wel aan dat er flinke stappen in de goede richting zijn gezet. En deze trend zich volgens de modellen (AERIUS) komende decennia zal voortzetten.

Dit alles overziend, dient om de zekerheid te verkrijgen dat stikstofdepositie geen significante invloed op deze soort krijgt, voorkomen te worden dat de dalende depositietrend doorbroken wordt. Er dient derhalve gesaldeer te worden. Hierbij kan 2004 als referentiejaar gebruikt worden. Het jaar van aanwijzing van het VR-gebied kan worden losgelaten omdat er sprake is van een verbeterde staat van instandhouding. (Beheer van Natura 2000-gebieden, Europese Commissie).

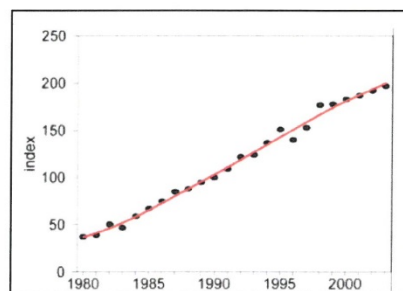
Naast saldering is ook de mogelijkheid om de effecten van stikstofdepositie op andere manieren te mitigeren. Hierbij dient er wel een directe relatie te zijn met het uit te voeren project en dienen de gevolgen van de stikstofdepositie op de populatie geheel te worden weggenomen.

Blauwborst

De blauwborst is een soort die moeilijker te monitoren is in de vrij ontoegankelijke en omvangrijke Peelgebieden. Daarnaast is er een relatief korte zangpiek, waardoor tellingen in grote gebieden in een korte periode moeten plaatsvinden. Mede hierdoor zijn volledige tellingen beperkt beschikbaar. Het doel voor deze soort is gesteld op 350 broedparen in dit gebied. In de 1990-1998 nam het aantal paren toe tot 352. Het concept beheerplan stelt dat het doel van 350 broedparen zeker gehaald wordt. De trendgrafiek geeft aan dat er sprake is van een waarschijnlijk stabiele trend. Het rapport Stikstofgevoeligheid van vogelrichtlijnsoorten in Limburg komt op basis van de onzekere aantallen niet tot een conclusie. Uitgaande van het concept beheerplan zou de conclusie een gunstige staat van instandhouding moeten zijn. Dit wordt mede ondersteund door de landelijke trend, die een doorlopende stijging vertoont.

Figuur 34: Trend Blauwborst Deurnschepe I & Mariapeel

Figuur 35: Landelijke trend Blauwborst

Jaar	Gemiddelde depositie in mol/ha/jr
2004	2139
2010	2012
2018	1630
2024	1511
2030	1376

Figuur 36: Gemiddelde depositie Deurnsche Peel en Mariapeel

34 Toetsing stikstofdepositie bij vogelrichtlijngebieden

De soort profiteert tot op zekere hoogte van successie van open terreinen, maar als deze verder gaat neemt de geschiktheid weer af. Beheermaatregelen gericht op het terugzetten van successie zijn leveren daarom een bijdrage aan het leefgebied.

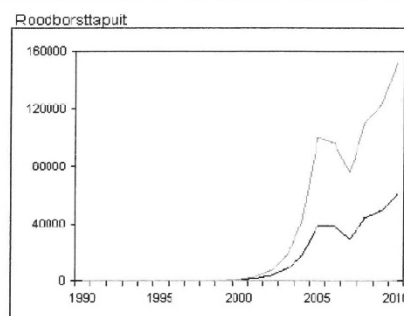
Het rapport Stikstofgevoeligheid van vogelrichtlijnsoorten in Limburg stelt dat de kritische depositiewaarde voor deze soort op 710 mol/ha/jr in vochtige terreinen en > 5000 mol/ha/jr in droge terreinen ligt, daarmee aangevende dat een optimale depositie voor het leefgebied van deze soort nog niet bereikt is. Bovenstaande tabel geeft wel aan dat er flinke stappen in de goede richting zijn gezet. En deze trend zich volgens de modellen (AERIUS) komende decennia zal voortzetten.

Dit alles overziend, dient om de zekerheid te verkrijgen dat stikstofdepositie geen significante invloed op deze soort krijgt, voorkomen te worden dat de dalende depositietrend doorbroken wordt. Er dient derhalve gesaldeerde te worden. Hierbij kan 2004 als referentiejaar gebruikt worden. Het jaar van aanwijzing van het VR-gebied kan worden losgelaten omdat er sprake is van een gunstige staat van instandhouding en het benodigde aantal uit het aanwijzingsbesluit wordt gehaald.

Naast saldering is ook de mogelijkheid om de effecten van stikstofdepositie op andere manieren te mitigeren. Hierbij dient er wel een directe relatie te zijn met het uit te voeren project en dienen de gevolgen van de stikstofdepositie op de populatie geheel te worden weggenomen.

Roodborsttapuit

De trend op lange termijn van deze soort is positief. Er zijn geen goede vlakdekkende tellingen beschikbaar. Volgens het concept beheerplan wordt de doelstelling voor deze soort zeker gehaald.

Figuur 37: Trend roodborsttapuit
Deurnsche Peel en Mariapeel

Het rapport Stikstofgevoeligheid van vogelrichtlijnsoorten in Limburg geeft aan dat de soort als niet-stikstofgevoelig aangemerkt kan worden omdat de soort deels afhankelijk is van ruigere vegetaties en de opslag van bomen en struiken; een leefomgeving die juist bij een hogere stikstofbelasting sneller ontstaat. Gezien voorgaande hoeft aan deze soort niet getoetst te worden bij initiatieven die een hogere stikstofemissie veroorzaken.¹⁰

Kraanvogel, Toendrarietgans, Kolgans

Het rapport Stikstofgevoeligheid van vogelrichtlijnsoorten in Limburg stelt voor deze soorten dat ze niet gevoelig zijn voor stikstof om dat ze het gebied slechts als slaapplaats gebruiken. Zolang het gebied voldoende open blijft is de kwaliteit voldoende. Het open blijven van het gebied is in ruime

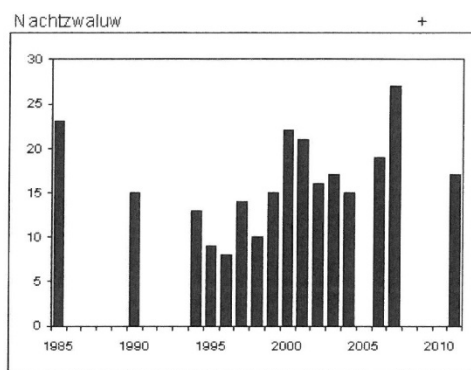
¹⁰ Zeer recente inzichten laten zien dat er mogelijk in bepaalde situaties wel stikstofeffecten mogelijk zijn op het leefgebied van deze soort. Indien dit echt zo blijkt te zijn wordt deze tekst aangepast en zal er ook voor deze soort gesaldeerde moeten worden. Omdat voor andere vogelsoorten in dit gebied zeker wel gesaldeerde zal moeten worden en daarmee de stikstofeffecten gemitigeerd worden, ook op het leefgebied van deze soort, achten we op dit moment het voorzorgsbeginsel in dit geval voldoende toegepast.

mate zeker gesteld door het beheer dat ten behoeve van andere soorten en habitats gevoerd wordt. Er hoeft derhalve voor deze soorten niet getoetst te worden waar het gaat om stikstofdepositie.

Weerter- en Budelerbergen & Ringselven

Nachtzwaluw

Het doel voor deze soort is leefgebied voor 20 broedparen. Het gebied is aangewezen in 2000 aangewezen als vogelrichtlijngebied. De gewenste aantallen werden toen, en ook daarna regelmatig gehaald. Uit de aantalsontwikkeling blijkt dat er in het gebied minstens leefgebied aanwezig is voor 25 paren. Op lange termijn is er sprake van een licht positieve trend voor deze soort.

Figuur 38: Aantalsontwikkeling Nachtzwaluw
Weerter- en Budelerbergen & Ringselven

Dit geeft aan dat er in dit Natura 2000-gebied in elk geval voldoende leefgebied is voor deze soort. Het rapport Stikstofgevoeligheid van vogelrichtlijnsoorten in Limburg komt tot de conclusie dat hier sprake is van een gunstige staat van instandhouding.

Jaar	Gemiddelde depositie in mol/ha/jr
2004	1947
2010	1746
2018	1497
2024	1402
2030	1306

Figuur 39: Gemiddelde depositie Weerter- en Budelerbergen & Ringselven

Verder blijkt dat de depositie afgelopen jaren gestaag is gedaald in dit gebied en dat deze daling komende jaren door zal zetten. De prognoses bevatten scenario's die uitgaan van groei in betreffende stikstofemitterende sectoren.

36 Toetsing stikstofdepositie bij vogelrichtlijngebieden

Het beheer van dit gebied is goed voor deze soort en gezien de daling van de depositie kan gesteld worden dat de kwaliteit van het leefgebied gelet op de stikstofproblematiek afgelopen jaren niet verslechterd is, en zeer waarschijnlijk zelfs verbeterd is gezien

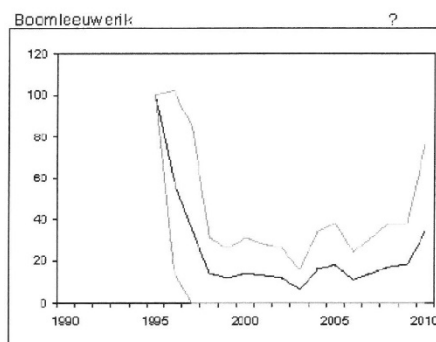
Het rapport Stikstofgevoeligheid van vogelrichtlijnsoorten in Limburg stelt dat de kritische depositiewaarde voor deze soort tussen 1070 en 1430 mol/ha/jr ligt, daarmee aangevende dat een optimale depositie voor het leefgebied van deze soort nog niet bereikt is. Het behalen van de benodigde aantallen laat ook zien dat dit voor het behalen van de doelen ook niet noodzakelijk is. Bovenstaande tabel geeft wel aan dat er flinke stappen in de goede richting zijn gezet. En deze trend zich volgens de modellen (AERIUS) komende decennia zal voortzetten.

Dit alles overziend, dient om de zekerheid te verkrijgen dat stikstofdepositie geen significante invloed op deze soort krijgt, voorkomen te worden dat de dalende depositietrend doorbroken wordt. Er dient derhalve gesaldeerd te worden. Hierbij kan 2004 als referentiejaar gebruikt worden. Het jaar van aanwijzing van het VR-gebied kan worden losgelaten omdat er sprake is van een verbeterde staat van instandhouding. (Bron: *Beheer van Natura 2000-gebieden, Europese Commissie*).

Naast saldering is ook de mogelijkheid om de effecten van stikstofdepositie op andere manieren te mitigeren. Hierbij dient er wel een directe relatie te zijn met het uit te voeren project en dienen de gevolgen van de stikstofdepositie op de populatie geheel te worden weggenomen.

Boomleeuwerik

Het aantal broedparen van deze soort in dit gebied komt op basis van tellingen op 60-65. Dit geeft aan dat er voldoende geschikt leefgebied aanwezig is om het doel van 65 broedparen te halen. De trend grafiek laat een lichte stijging zien ten opzichte van het jaar van aanwijzing, maar deze is volgens het rapport Stikstofgevoeligheid van vogelrichtlijnsoorten in Limburg niet significant. Het rapport komt tot de conclusie dat de soort in een gunstige staat van instandhouding verkeert.

Figuur 40: Trend Boomleeuwerik Weerter- en Budelerbergen & Ringselven

De verwachting is dat de depositie, die de afgelopen jaren al structureel gedaald is, komende jaren verder zal dalen.

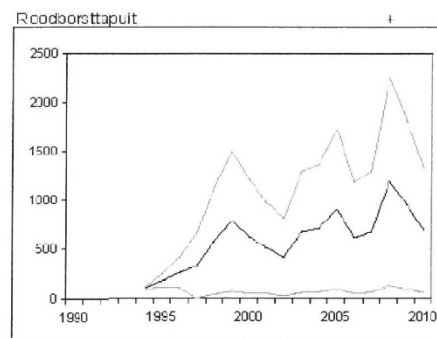
Het rapport Stikstofgevoeligheid van vogelrichtlijnsoorten in Limburg stelt dat de kritische depositiewaarde voor deze soort tussen 710 en 1430 mol/ha/jr ligt, daarmee aangevende dat een optimale depositie voor het leefgebied van deze soort nog niet bereikt is. Het behalen van de benodigde aantallen laat ook zien dat dit voor het behalen van de doelen ook niet noodzakelijk is. Bovenstaande tabel geeft wel aan dat er flinke stappen in de goede richting zijn gezet. En deze trend zich volgens de modellen (AERIUS) komende decennia zal voortzetten.

Dit alles overziend, dient om de zekerheid te verkrijgen dat stikstofdepositie geen significante invloed op deze soort krijgt, voorkomen te worden dat de dalende depositietrend doorbroken wordt. Er dient derhalve gesaldeerd te worden. Hierbij kan 2004 als referentiejaar gebruikt worden. Het jaar van aanwijzing van het VR-gebied kan worden losgelaten omdat er sprake is van een gunstige staat van instandhouding en het benodigde aantal uit het aanwijzingsbesluit wordt gehaald.

Naast saldering is ook de mogelijkheid om de effecten van stikstofdepositie op andere manieren te mitigeren. Hierbij dient er wel een directe relatie te zijn met het uit te voeren project en dienen de gevolgen van de stikstofdepositie op de populatie geheel te worden weggenomen.

Roodborsttapuit

De trend op lange termijn van deze soort wordt als positief gezien. Bij de laatste vlakdekkende in kartering (Defensie 2006 en 2008) waren er 60-65 broedparen aanwezig. De doestelling van 20 paren wordt daarmee ruim gehaald. Het rapport Stikstofgevoeligheid van vogelrichtlijnsoorten in Limburg geeft aan dat de soort als niet-stikstofgevoelig aangemerkt kan worden omdat de soort deels afhankelijk is van ruigere vegetaties en de opslag van bomen en struiken; een leefomgeving die juist bij een hogere stikstofbelasting sneller ontstaat.

Figuur 41: Trend Roodborsttapuit Weerter- en Budelerbergen & Ringselven

Gezien voorgaande hoeft aan deze soort niet getoetst te worden bij initiatieven die een hogere stikstofemissie veroorzaken.¹¹

¹¹ Zeer recente inzichten laten zien dat er mogelijk in bepaalde situaties wel stikstofeffecten mogelijk zijn op het leefgebied van deze soort. Indien dit echt zo blijkt te zijn wordt deze tekst aangepast en zal er ook voor deze soort gesaldeerd moeten worden. Omdat voor andere vogelsoorten in dit gebied zeker wel gesaldeerd zal moeten worden en daarmee de stikstofeffecten gemitigeerd worden, ook op het leefgebied van deze soort, achten we op dit moment het voorzorgsbeginsel in dit geval voldoende toegepast.

Gebruikte literatuur

Avifauna van Limburg. Hustings, F, J. van der Coelen, B. van Noorden, R. Schols, P. Voskamp. Stichting Natuurpublicaties Limburg. 2006

Profielendocumenten vogelsoorten. Website Rijksoverheid. 2012

Stikstofgevoeligheid van vogelrichtlijnsoorten in Limburg. (in prep), Natuurbalans, B-Ware, Sovon. 2012

Beheer van Natura 2000-gebieden, Europese Commissie; de bepalingen van artikel 6 van de Habitatrichtlijn (Richtlijn 92/43/EEG) Europese Gemeenschap 2000

Vogels van de Groote Peel, Van Seggelen, C. Stichting Natuurpublicaties Limburg. 1999

Gebiedsdocumenten en herstelstrategiedocumenten. Rijksoverheid en provincie Limburg. Website Rijksoverheid. in prep. 2012

Handboek Natuurdoeltypen. Bal, D. H.M. Beijer, M. Fellingier, R. Haveman, A.J.F.M. van Opstal, F.J. Zadelhoff. Directie Natuurbeheer van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. Rapport Expertisecentrum LNV nr. 2001/020. Wageningen 2001

Rekenmodel AERIUS versie 1.4.2. 2012

Compendium voor de leefomgeving; website Planbureau voor de Leefomgeving

Leidraad bepaling significantie. Nadere uitleg van het begrip significante gevolgen uit de Natuurbeschermingswet. Steunpunt Natura 2000. 2009